

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

İŞKENCE FİİLLERİNİN ETKİN BELGELENDİRİLMESİ VE SORUŞTURULMASI İÇİN REHBER

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları (sayı) 62

Hazırlayan

Hülya ÜÇPINAR

Katkıda Bulunan

Bahattin Özdemir

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

TİHV GENEL MERKEZİ

Akbaş Mh. Sarıca Sk. No: 7

Hamamönü, Altıdağ 06080 ANKARA

Tel: (312) 310 66 36

Faks: (312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

Web: <http://www.tihv.org.tr>

İzmir, Temmuz 2009

ISBN: 978-975-7217-71-8

Grafik Tasarım

Ersan Uğur Gör

Baskı ve Cilt

Uşşak Tif Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

1464 sok. No:55/A Alsancak/İZMİR

Tel: 0232 464 99 67

İÇİNDEKİLER

04	Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı
06	Kişi Özgürlüğünün Sınırlandırılması
08	Başvurular
10	Usul Güvenceleri
12	Temel Usul Güvenceleri
13	Diğer Usul Güvenceleri
14	Başvurular
16	Özgürlüğü Kısıtlanmış Kişiye/Mağdura Erişim
18	Başvurular
21	Kişiye Erişim
22	Kişiyle İlk Karşılaşma
23	Kişinin İfadesinin Alınması
24	Görüşme
26	Görüşmenin Kilit Rolü
27	Görüşme Ortamı
28	Görüşme
32	Bilgilerin Kaydedilmesi
36	Soruşturma
38	İşkencenin Soruşturulması
40	Kanıtların Toplanması
44	Soruşturmanın Sonuçlandırılması
46	Başvuru Yolları
48	Başvurular/Talepler
50	Akış Şeması

Bu çalışma, bir suç soruşturması sırasında işkence iddiası ile karşılaşılmaması üzerine ve/veya bir işkence soruşturması sırasında yapılabilecek etkin belgeleme ve soruşturmaya katkıda bulunma konusunda fikir vermek üzere hazırlanmıştır.

Bu rehber, akış şemalarına dayalı olarak hazırlanmış olmakla birlikte, bir soruşturmanın akış sürecini göstermemektedir. Bir soruşturmanın akış sürecini ve avukatların atmaları gereken adımları görsel hale getirmek neredeyse imkansızdır çünkü kişinin işkence görmüş olduğuna ilişkin bilgi, avukata, herhangi bir aşamada ve kişi herhangi bir yerde iken (gözetiminde, cezaevinde, vs) ulaşabilir. Bu, aynı zamanda kanıtlar için de geçerlidir. Verilen her dilekçenin, yapılan her başvurunun bile birer kanıt haline gelmesi mümkündür. Avukatın, özgürlüğü kısıtlanmış kişinin ya da yetkililerin yaptığı her birer soruşturma işlemi ve kanıt olarak kendi içinde birbiriyle bağlantılıdır. Bu nedenle de, kanıtların toplanması da dahil olmak üzere, işlemlerin bazıları birbirine paralel olarak başlayacak ve devam edecektir.

Farklı fiiller için farklı farklı adımlar atılması olasılığı nedeniyle bu rehber, soruşturmalar sırasında "yapılacaklar" ya da "yapılmayacaklar" listesi veren bir çalışma olmayıp, bazı usuli işlemler ile atılacak hukuksal adımlar arasındaki bağlantıları pratik olarak gösterme amacını taşımaktadır.

Bu rehber, Hülya Üçpınar tarafından "Belgeleme Yoluyla Önleme (Prevention Through Documentation) Projesi" çerçevesinde International Rehabilitation Council for Torture Victims(IRCT) için hazırlanmış olan "İşkence ve Diğer Kötü Muamele Biçimlerinin Etkin Belgelenmesi ve Soruşturulması için Hukuksal Kontrol Listesi (Legal Checklist for Effective Documentation and Investigation of Torture and Other Forms of Ill Treatment)" isimli çalışma üzerine inşa edilmiştir.

Çalışmanın özgün hali ise Adli Tıp Uzmanları Derneği tarafından hekimler için hazırlanan tıbbi kontrol listesinden esinlenilmiştir.

Bu rehber, işkence ve diğer kötü muamele vakalarının etkin belgelenmesi ve soruşturulması için bir el kitabı olan İstanbul Protokolü ile Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi standartları ve bu alandaki diğer belgeler ile İşkenceyi Önleme Grubu'nun deneyimlerini yansıtmaktadır.

Rehberin ilk halinin hazırlanması sırasında "Belgeleme Yoluyla Önleme" Projesi Eğitim Komitesi ile Şebnem Korur Fincancı, Türkcan Baykal ve Bahattin Özdemir her iki versiyonda da değerli katkılarda bulunmuşlardır.

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKI

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKI

Kişi özgürlüğü ve güvenliği ancak istisnai hallerde sınırlandırılabilir.

Kişinin fiziksel olarak hareket serbestisine, istediği gibi hareket edebilme iradesine muktedir olması ve aynı zamanda bunun güvencesine sahip olmasıdır.

Kişi özgürlüğünün kısıtlanması; niteliği gereği özel hayatın gizliliği, toplantı özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve serbest dolaşım özgürlüğü gibi diğer hakların kullanımını engellenmesi ya da denetlenmesi sonucunu da beraberinde doğurmaktadır.

Bu nedenle birçok hakkın temelinde yer alan bu hak "ancak istisnai hallerde" kısıtlanabilir.

Uluslararası sözleşmeler ve Anayasa bu hakkı güvence altına almıştır.

BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi m.9/1:

"Hiç kimse kanunun tayin ettiği sebeplere ve usule uygun olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılamaz."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 5/1:

"Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır."

Anayasa m.19/1:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir."

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI

<p>Kişi özgürlüğü ve güvenliği ancak istisnai hallerde sınırlandırılabilir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Sınırlama, adli ya da idari bir nedene dayanabilir. » Kişi özgürlüğünü sınırlama yetkisi, bu konuda yasayla yetkili kılınmış makamlardadır. » Bununla birlikte, yoksun bırakmanın "yetkili makam" tarafından yapılmış olması yeterli değildir. » Yetkili makam, özgürlüğünden yoksun bırakmaya ilişkin kararını verirken iç hukukta, yasayla açıkça düzenlenmiş olan meşru amaçlar dışında bir nedene dayanamaz. » İç hukuk kuralları uluslararası kurallara aykırı olamaz.
<p>AİHS m.5/1'de belirtilen amaçlar dışında yapılan her türlü alıkoyma işlemi haksız ve hukuka aykırıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkûm edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi; » Bir mahkeme tarafından kanuna uygun olarak verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya kanunun koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için gözetim altına alınması veya tutuklanması; » Bir suç işlendiği şüphesi altında olan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul sebeplerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere gözetim altına alınması ve tutuklanması; » Bir küçüğün gözetim altında eğitilmesi veya gözetim altında tutulması konusunda karar verecek olan yetkili merci önüne çıkarılmasını sağlamak üzere, kanuna uygun olarak verilmiş bir karar gereğince alıkonulması; » Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu maddelere bağımlı bir kimsenin veya yersiz yurtsuz kişilerin kanuna uygun olarak gözetim altına alınması; » Bir kimsenin ülkeye usulüne uygun olmayan şekilde girmekten alıkonulması veya hakkında sınır dışı etme ya da geri verme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak gözetim altına alınması ve tutuklanması.
<p>Kişi özgürlüğü, Anayasa m.19/2'de belirtilen koşul ve usuller dışında sınırlandırılmaz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Sınırlama, yasa ile düzenlenmelidir. » Sınırlama, yasa ile düzenlenmiş olsa bile, eğer 2. fıkrada belirtilen istisnaların kapsamı dışında ise haksızdır. » Sınırlama, Anayasa'da sayılan sınırlama nedenlerinden birine dayansa bile, sınırlama usulü yasada belirtilen şekil ve şartlara uygun değilse, haksızdır.

BAŞVURULAR

Her türlü alıkoyma işlemi (yakalama, gözaltı, tutuklama, gözetim altına alma, nakil, hapsedme);
» Yasayla yetkili kılınmış mercilerce ve
» Yasada öngörülen koşullara uygun olarak yapılabilir.

Bu koşullar sağlanmamışsa

Alıkoyma işlemi keyfidir

Her başvuru, gözaltı sürecinin denetimini sağlar ve işkence/kötü muameleye karşı önleyici bir etkiye sahiptir.

BAŞVURUDA BULUNUN

- » Alıkonulmanın hukuki olup olmadığının incelenmesi için HER DURUMDA başvuru yapın.
- » Kişi özgürlüğünün sınırlandırılması işlemine/kararına itiraz edin.

SUÇ DUYURUSUNDA BULUNUN

- Keyfi alıkoyma:**
- » Talimatını verenler ve
 - » Uygulayanlara karşı
(kayıtların incelenmesinden, kişinin alıkonulmasında sorumlu birimin amirleri ve memurları da ortaya çıkabilir)

BELGELENDİRİN

Başvurunun güçlendirilmesi ve keyfi gözaltının işkence ve başka kötü muameleye yol açtığına ortaya konabilmesi için iddiayı destekleyen her türlü belgenin eklenmesi önemlidir.

Dilekçelere mümkünse aşağıdaki belgeleri ekleyin:

- » Alıkonulan kişi ile görüşmenizi içeren tutak (kişinin rızası alınarak),
- » Kişideki bulguların fotoğrafları,
- » Olası başka tıbbi, fiziksel ve diğer kanıtlar.

BAŞVURULAR

Özgürlüğü sınırlanan kişi ile ilgili herhangi bir bilgiye erişilemiyor olabilir.

Bu durumda
kişinin kaybedilme riski yüksektir.

Savcı veya ilgili makamları olası suç hakkında
HEMEN bilgilendirin!

Bütün ilgili resmi mercileri, STK'ları, basını, uluslararası
mekanizmaları bilgilendirin, kampanyalar başlatın!

USUL GÜVENCELERİ

USUL GÜVENCELERİ

<p>İşkence ve diğer kötü muamele biçimleri ile diğer hak ihlallerine en çok başvurulmuş dönem, koruma tedbirleri aracılığıyla kişilerin özgürlüğünün kısıtlandığı zaman dilimleridir.</p>	<p>Kişi özgürlüğünün sınırlandırılması, özgürlükleri kısıtlanan bireylerin hak ve özgürlüklerinin daha kolay ihlal edilmesi riskini kendi içinde barındırmaktadır.</p> <p>Çünkü;</p> <ul style="list-style-type: none"> » Kişi özgürlüğü sınırlandırılan bireylerin, hak ve özgürlüklerinin pek çoğunu kullanabilmek için kendisini alıkoyan otoritenin dolayımına gereksinimini vardır. » Tutulan kişi ile kendisini alıkoyan otorite arasında bir güç dengesizliği oluşmaktadır.
<p>Devletler, özgürlüklerini sınırladıkları kişilerin insan onuruna uygun biçimde tutulmasını sağlamak için bazı usuli güvenceleri hüküm altına almalı ve uygulamalıdır.</p>	<p>Bu nedenle özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin güvenliği ve kendisine tanınan hakları kullanabilmesinin sağlanması devletin sorumluluğundadır.</p> <p>Devlet, kişi özgürlüğünün sınırlandırılmasıyla birlikte, kendi denetimi altında bulundurduğu kişileri insan onuruna uygun şart ve koşullarda tutma yükümlülüğü altına girer.</p> <p>Devletin bu sorumluluğu yerine getirebilmesi ise ancak usuli güvencelerin uygulanması ile mümkündür.</p>
<p>Usul güvencelerinin bir amacı, kişilerin işkence ve diğer kötü muamele fiillerine karşı korunmasıdır.</p>	<p>Ancak bu güvencelerin, doğası gereği kişinin hukuka uygun bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve resmi bir mekânda alıkonulduğu durumlarda uygulanması mümkün olabilir.</p> <p>Hukuka uygunluk nedenleri bulunmayan keyfi alıkoyma işlemleri ya da gayri resmi/kayıt dışı alıkoymalarda, kişilerin işkence ve kötü muamele ile karşı karşıya kalma riskleri oldukça yüksektir ve kişiler bu tür fiiller karşısında çok daha fazla savunmasız durumda bırakılmaktadırlar.</p> <p>Bu nedenle kişinin işkence ve kötü muameleden korunması amacıyla kendisine tanınan usuli güvencelerin hayata geçirilebilmesinin ön koşulu özgürlüğünden yoksun bırakma işleminin hukuka uygun olmasıdır.</p>
<p>Usul güvenceleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Hakların bildirilmesi » Suçlama/kişi özgürlüğünün sınırlandırılması nedeninin bildirilmesi » Yakınlara/üçüncü kişilere haber verme hakkı » Avukata erişim hakkı » Hekime erişim hakkı » Yargıç önüne çıkarılma hakkı » Kayıtlar » Şikâyet mekanizmaları » Sorgulamanın biçimi » Elektronik kayıt ve gözlem
<p>Kural</p>	<p>Kişi, hakları hakkında;</p> <ul style="list-style-type: none"> • tutma anından itibaren • gecikmeksizin • anladığı bir dilde • bilgilendirmelidir.
<p>İstisna</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Gözaltına alınma nedeninin bildirilmesi, » Yakınlarına bilgi verme, » Avukata erişim hakları, <ul style="list-style-type: none"> • Adaletin korunması amacıyla, • Süresi kesin biçimde sınırlanmış olarak, • Nedeni açıkça belirtilmiş ve • Yazılı bildirilmek suretiyle sınırlandırılabilir. <p>Ancak bu kararın, usule uygun biçimde ve yetkili birimlerce verilmiş/onaylanmış olması gereklidir.</p>

TEMEL USUL GÜVENCELERİ

<p>Hakların bildirilmesi</p>	<p>Hakların bildirilmesi, asgari olarak aşağıdaki konuları kapsar:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Özgürlüğü sınırlandırma nedeni hakkında bilgilendirilme, » Üçüncü taraflara bilgilendirilme, » Avukata erişim <p>Bu bilgi:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Kişi özgürlüğünün sınırlandırıldığı anda ya da » Gecikmeksizin ve » Kişinin anladığı bir dilde verilmelidir.
<p>Suçlama/kişi özgürlüğünün sınırlandırılması nedeninin bildirilmesi</p>	<p>Kişi:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Özgürlüğünün sınırlandırılması gerekçesi ile ilgili; » Tutulma/sınırlandırma işleminin başlangıcında, » Gecikmeksizin, » Anlaşılan bir dilde, » Bir an önce bilgilendirilmelidir. <p>Kişi özgürlüğünün neden sınırlandırıldığını öğrenmek korkuyu azaltır.</p>
<p>Yakınlara/üçüncü kişilere haber verme hakkı</p>	<p>Kişinin;</p> <ul style="list-style-type: none"> » Bir yakınına veya » SEÇTİĞİ bir başka kişiye ulaşma hakkı vardır. <p>Bu hak, kişinin nerede tutulduğu bildirme hakkını da içerir.</p> <p>Yabancılar hakkında konsolosluklara yapılacak bilgilendirme için kişinin onayı gereklidir.</p>
<p>Avukata erişim</p>	<p>Hak:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Kendi avukatıyla ve/veya » Adli yardım/CMK tarafından görevlendirilen avukat ile » Ziyaret edilme ve » Sorgu sırasında hazır bulunmayı içerir. <p>Kişiyile yapılacak görüşme sırasında:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Mahremiyet koşulları, » Herhangi bir sınırlama ya da müdahalede bulunulmaması, » Yeterli zaman ve olanakların sunulduğu bir ortam sağlanmalıdır.
<p>Hekime erişim</p>	<p>Hak:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Özgürlüğün sınırlandırıldığı andan itibaren, » Kişinin kendisi tarafından SEÇİLEN ve » Hukuksal işlemler sırasında resmen yetkilendirilmiş » bir hekim tarafından muayene edilmeyi içerir. <p>Hekime erişim kapsamında:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Hekimle görüşme başkalarınca duyulmayacak ve görülmeyecek bir ortamda gerçekleştirilmelidir. » Muayene raporu ve hekimin görüşü kişiye ve avukatına açık olmalıdır. » Tıbbi raporlar emniyet güçlerine verilmemelidir. » Bütün tıbbi bilgilerin gizliliği sağlanmalıdır. » Resmi tıbbi muayene ücretsiz olmalıdır.

DİĞER USUL GÜVENCELERİ

Kayıtlar	<p>Kişi özgürlüğünün sınırlandırılmasına ilişkin kayıtlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Tek olmalı, » Anlaşılır olmalı, » Gözaltındaki her kişi için ayrı ayrı tutulmalıdır. <p>Kayıtlar asgari olarak aşağıdaki konuları içermelidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Sınırlamanın/tutmanın zamanı ve nedeni, » Haklar hakkında bilgilendirme yapılan zaman, » Yara izleri, » Yakın, hekim, konsolosluk yetkilisi ile kurulan iletişim ya da ziyaretler, » Yemek verilen zamanlar, » Görüşmelerin başlangıç ve bitiş zamanları, » Kişinin ne zaman, nereye ve niye sevk edildiği, » Hâkime çıkarılma zamanı, » Serbest bırakılma zamanı, » İlgili süreçte görevde bulunan kişilerin kaydı.
Şikâyet/başvuru/denetim mekanizmaları	<p>Şikâyet/başvuru mekanizmaları: adli, disipliner, idari ve sivil olabilir. Ceza soruşturması işlemleri herhangi bir şikâyet dile getirilmese bile başlatılmalıdır. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler, (uluslararası mekanizmalar da dâhil olmak üzere) şikâyet mekanizmalarına etkin ve sınırlanmaksızın başvurma hakkına sahip olmalıdır.</p> <p>Şikâyet mekanizması ve ilgili soruşturma makamları:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Bağımsız, » Tarafsız, » Yetkin, » Etkin olmalıdır. <p>Kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldıkları/tutuldukları mekânları ziyaret edecek bağımsız mekanizmalar oluşturulmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> » Bu mekanizmanın özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiyle özel olarak görüşme yetkisine sahip olması gereklidir. » Ziyaretler; <ul style="list-style-type: none"> • Bağımsız bir otorite tarafından, • Düzenli olarak ve • Önceden duyurulmadan gerçekleştirilmelidir.
İfade alma biçimi	<ul style="list-style-type: none"> » İfade almaya ilişkin kayıtların ifade alma işleminin başında ve sonunda sistematik olarak tutulması gereklidir. » İfadesi alınan kişi, bu işleme katılan kişilerin kimlikleri hakkında bilgilendirilmelidir. » İfade alma işlemi süresinin makul bir süre olması gereklidir. » İfade alma işlemi aralıksız devam etmemeli, kişi için dinlenme araları konulmalıdır. » Sorgulama yerleri, yasal ve kamuoyu tarafından bilinen yerler olmalıdır. » Kişinin, taleplerini dile getirebileceği bir mekanizma sağlanmalıdır. » Kişinin, tekrar bir polis merkezine sevki için yargı makamlarının karar vermesi gereklidir.
Elektronik kayıt ve gözlem	<ul style="list-style-type: none"> » Sorgulama sürecinin tam ve özgün kaydının tutulması gerekir.
Hücre boyutu	<p>Bir saatten fazla kalınan tek kişilik hücre boyutları (tavsiye edilen):</p> <ul style="list-style-type: none"> » 7 metrekare civarında, duvarlar arasında 2 metre veya daha çok, tavan ve taban arasında 2,5 metre mesafe olan yerler <p>Birden fazla kişilik hücre boyutları (en az)</p> <ul style="list-style-type: none"> » İki kişi için 17,5 metrekare, » Üç kişi için 23 metrekare <p>Gözaltı merkezi:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Merkezde sürekli, gece gündüz, personel bulunmalıdır. » Gözaltındakiler için uzaktan çağrı sistemi uygun değildir. Kişiler, gereksinimleri olduğu her durumda görevlilere kolayca ulaşabilmelidir.
Maddi koşullar	<p>Nezaret hücreleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Temiz, » Makul boyutlarda olmalı, » Uygun ışıklandırmaya (mümkünse gün ışığı), » Havalandırmaya, » Dinlenmeyi sağlamak üzere malzemeye (sandalye, vs) » Temiz bir yatak ve battaniyeye sahip olmalı <p>Ayrıca kişiye:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Doğal ihtiyaçları için temiz ve makul koşullar, » Yeterli temizlik/yıkama tesisatı, » İçme suyuna doğrudan erişim, » Uygun zamanlarda yiyecek (bir sandviçten fazlası), » Kişisel hijyen, » Açık havada egzersiz olanağı sağlanmalıdır.

BAŞVURULAR

Usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığı;
» Alıkonulmaya ilişkin kayıtlar,
» Tıbbi kayıtlar,
» Nezarethane kayıtları,
» Görüşme kayıtları gibi kayıtlar ile
» Kişinin avukata, yakınlarına, hekime verdiği bilgiler,
» Aşamalardaki anlatımları
gibi kanıtlarla saptanabilir.

Elde edilen verilere göre haklara erişim sağlanmadığı saptanmış
veya kişinin uygun koşullarda tutulmadığını öğrenilmiş olabilir.

**Kişinin, işkence veya diğer kötü muamele biçimlerine
maruz kalma riski yüksektir.**

BAŞVURUDA BULUNUN

Hakları sağlamayan yetkililer hakkında başvuruda bulunun:

- » Adli
- » Disipliner
- » İdari
- » Medeni hukuk (tazminat)

SUÇ DUYURUSUNDA BULUNUN

- » Gözaltı ve nezarethane sorumlusu,
- » Birimde nöbetçi olanlar,
- » Birim amirleri
olası faillerdir.

Keyfi fiili uygulayanlar kayıtların incelenmesinden, kişinin ifadelerinden, avukatın tuttuğu tutanakta ve başka tanık ifadelerinden anlaşılabilir.

TALEPTE BULUNUN

- » Kişinin bir hâkim veya yetkili makam tarafından dinlenmesi ve serbest bırakılmasını,
- » Kişinin tercih ettiği bir hekim tarafından muayene edilmesini,
- » Bir sağlık merkezine sevk edilmesini,
- » Başka bir birim/koğuş/cezaevine sevk edilmesini talep edin.

BAŞVURULAR

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin
avukata ve/veya hekime erişimi
keyfi biçimde sınırlandırılmış olabilir.

TUTANAK TUTUN

- » Yetkililerle yapılan görüşmeyi, yetkililerin tavrını ve sonuçlarını bir tutanak haline getirerek imzalayın.
- » Olaya tanık olan diğer meslekdaşların tutanağı imzalaması tutanağın gücünü arttıracaktır.
- » Tanık olarak imzalarını alamasanız bile isimlerini kaydedin.

BAŞVURUDA BULUNUN

- » Gözaltı birimine,
- » Savcı, hâkim veya diğer ilgili birimlere;
 - Kişinin hekime erişiminin sağlanması ve
 - Kişiyi ziyaret ederek mahremiyetin sağlandığı bir ortamda görüşebilmek için yazılı başvurularda bulunun.

BİLGİLENDİRİN

- » Baroyu ve Adalet Bakanlığı'nı
- » Tabip Odasını ve Sağlık Bakanlığı'nı
- » İçişleri Bakanlığı'nı ve diğer ilgili resmi mercileri
- » Ulusal önleme mekanizmalarını
- » Ulusal ve uluslararası STK'ları (örneğin Uluslararası Af Örgütü)
- » Gerekli olduğu durumlarda basını bilgilendirmelisiniz.

**ÖZGÜRLÜĞÜ
KISITLANMIŞ
KİŞİYE/MAĞDURA
ERİŞİM**

ÖZGÜRLÜĞÜ KISITLANMIŞ KİŞİYE/MAĞDURA ERİŞİM

<p>Kişinin özgürlüğünün sınırlandırıldığı haberinin alınması farklı biçimlerde gerçekleşebilir.</p>	<p>Kişinin özgürlüğünün kısıtlandığına ve kısıtlanma biçimine ilişkin bilgi kişinin ailesi, konsolosluk, bir kurum ya da üçüncü bir kişi tarafından iletilmiş olabilir.</p>
<p>Temel kural, kişiye erişimde hızlı davranmaktır.</p>	<p>Kişinin özgürlüğünün kısıtlandığına ilişkin haberin alınması üzerine kişiye erişim için hızlı davranmak, hem gerektiğinde kişiye tıbbi tedavi verilebilmesi ve hem de kişinin güvenliğinin sağlanabilmesi için kilit bir öneme sahiptir.</p>
<p>Kişiye erişimin kapsamı:</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Kişinin ziyaret edilmesi, » Kendisiyle diğer iletişim araçlarıyla bağlantı kurulması, » Danışma hizmeti verilmesi, » Kişinin, savunmasını hazırlayabilmesi için belge ve delillere ulaşması, » Dosya ve ilgili belgelerin, kişi ile birlikte değerlendirilmesi.
<p>Kişiye erişimin sağlandığı an kişinin özgür iradesiyle beyanda bulunduğu andır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Kişinin, bulunduğu yerden kendi iradesiyle ayrılmasına izin verilmeyen ilk andan itibaren, » Her aşamada, » Gecikmeden, » Herhangi bir sınırlama olmaksızın, » Yeterli zaman ve olanak tanınarak, » Mahremiyetin mutlak olarak temin edildiği bir ortamda, <p>yapılan görüşmede kişinin özgür iradesiyle beyanda bulunduğu kanaat getirdiğiniz andır.</p>

KİŞİYE ERİŞİM BAŞVURULAR

Kişinin nerede tutulduğu **bilinmiyor** olabilir

BAŞVURUDA BULUNUN

Gözaltı yerinin öğrenilmesi için savcıya ya da soruşturmaya yetkili diğer makamlara yazılı başvuruda bulunun.

TALEPTE BULUNUN

Kişinin tutulduğu yer saptandıktan sonra:

- » bulunduğu yere gitmek,
- » mahremiyetin sağlandığı bir ortamda görüşmek,
- » ifade sırasında hazır bulunmak için talepte bulunun.

KİŞİYE ERİŞİM BAŞVURULAR

Kişi
gözetiminde
ya da
cezaevinde
olabilir

Kişinin nerede olduğu öğrenilemedi

BAŞVURUDA BULUNUN

» Savcı/mahkeme/ilgili bakanlıklar/başka ilgili makamları durumdan bilgilendirin.
» Acil durumda ya da zorlayıcı koşullarda faks, telgraf gibi yolları denemekte fayda var.
Hem başvuru yapılmış ve hem de başvuru yapıldığına dair kanıt yaratılmış olacaktır.

Kişinin nerede olduğu hala öğrenilemedi

Bu durumda
Gözetimindeki kişinin, herhangi bir resmi kayıt olmaksızın tutulma, işkence ve kötü muameleyle uğrama ve/veya kaybedilme riski yüksektir.

**KİŞİNİN KAYIP OLDUĞUNA İLİŞKİN
BAŞVURUDA BULUNUN**

KİŞİYE ERİŞİM BAŞVURULAR

Kişi
gözetiminde
ya da
cezaevinde
olabilir

Kişinin bulunduğu yere erişim sağlandı

TALEPTE BULUNUN

» Mahremiyetin sağlandığı bir ortamda görüşmeyi ve
» İfade işlemi sırasında hazır bulunmayı talep edin.

KİŞİ İLE GÖRÜŞME

KİŞİYE ERİŞİM

Kişi
dışarıda
olabilir

Kişiye kötü muamele (örneğin tehdit) hala uygulanıyorken ya da alıkoyma hali sona erdikten sonra ulaşılmış olabilir.

Kişiye:

- » Görüşmenin amacını, bağlamını, izlenecek yöntemi ve sınırlarını aktarın.
- » Verdiği bilginin nasıl kullanılacağını, alternatifleri, olası sonuç ve riskleri ayrıntılarıyla açıklayın.
- » Sürecin hangi bölümünün gizli kalacağı, hangisinin kamuya açılacağı konusunda mutabakat sağlayın.
- » Kişi, herhangi bir şikâyetle bulunmak istemiyorsa, kişiyle görüşme sırasında tuttuğunuz notları, belgeleme amacıyla saklayabilmek için onay alın.
- » Şikâyetçi olmak istiyorsa süreç ve olası sonuçları hakkında kişiyi bilgilendirin.

Kişi, belirtilen bağlam ve içerikte bir görüşme yapmayı kabul etti.

KİŞİ İLE GÖRÜŞME

- » Görüşme için güvenli ve uygun ortam sağlanmalıdır.
- » Hızlı olabilmek için savcılıkta, hastaneye sevk sırasında veya diğer her türlü işlem sürecinde,
 - notları tutmak,
 - resim çekmek,
 - başkaca işlemleri kolaylaştırmak üzere**birden fazla avukatla** birlikte çalışılabilir.

KİŞİYLE İLK KARŞILAŞMA

KİŞİNİN İFADESİNİN ALINMASI

Kişinin sanık sıfatıyla ifadesinin alınması aşaması, **kişiyi ilk kez gördüğünüz/ulaştığınız an** olabilir.

Kişiyle, ifade alma işleminden önce görüşmek için çaba göstermelisiniz.

» Soruşturma evrakını,
» özellikle yakalama ve gözaltı işlemlerine ilişkin belgeleri **İNCELEYİN**

İFADE SIRASINDA HAZIR BULUNUN

Güvenlik güçleri, savcı ve hâkim nezdinde:

- » Kişinin ifadesinin/öyküsünün tamamıyla ve doğru bir biçimde kaydedilmesi konusunda ısrarcı olun.
- » Kişideki yaralanmaların ve kişinin yakınmalarının tamamıyla kayda geçmesi konusunda ısrarcı olun.
- » Kişinin İstanbul Protokolü'ne uygun olarak muayene edilmesini talep edin.
- » Eğer kaydın/tutanağın gerçeği yansıtmadığını düşünüyorsanız imzalamayın, ancak niye imzalamadığınızı konusunda şerh düşün.
- » Tutanağın bir örneğini alın.
- » İfade/sorgu sırasında müdahalelerinizin gereğince dikkate alınmadığını düşünüyorsanız, soruşturma makamlarına yazılı başvuruda bulunun.

Kişinin **İŞKENCE** gördüğüne dair bilgilendirilmiş olabilirsiniz ya da bu yönde **KUŞKULARINIZ** oluşmuş olabilir.

SUÇ DUYURUSUNDA BULUNUN
(bkz. aşağıda BAŞVURULAR)

GÖRÜŞME

GÖRÜŞME

Kişiyile görüşmenin önemi	İşkence iddialarının tıbbi ve hukuki açıdan araştırılması ve belgelendirilmesinde görüşme ve öykü alma kilit bir role sahiptir.
Temel ilke: "önce zarar verme"	"Önce zarar verme" hekimler gibi hukukçuların da ilkesidir. Görüşme, görüşülen kişinin yararına bir işlemdir ve hem görüşme sırasında ve hem de görüşme sonrasında yapılacak işlemlerle kişiye zarar vermekten kaçınmak gereklidir.
İlk karşılaşmanın önemi	İlk karşılaşma sırasında kişide bırakılan izlenim, görüşmenin verimliliğini ve kişinin avukatı güven duyup duymayacağını da belirler. Bu nedenle avukatın kendisini, bir kurum adına geldi ise kurumu belirtmesi, kendisini kişiyile görüşmek için yönlendiren kişi ya da kurumları belirtmesi, görüşmenin çerçevesini sunması ve görüşmeyi kabul edip etmediğini sorması güven ortamını oluşturmaya yardımcı olacaktır.
Aydınlatma ve onay alma	Kişiyile: » Görüşmeyi kabul edip etmediğini, » Görüşmenin hangi amaçla yapıldığını, » Görüşme sonuçlarının ne için ve nasıl kullanılacağını, » Kendi bilgi ve onayı olmadan herhangi bir işlem ve açıklama yapılmayacağını, » Her aşamada kendisinden onay alınacağını belirtmek gereklidir.
Kişiyile görüşmenin kapsamı	Kişiyile görüşme yapıldığında, öykü ayrıntısıyla kaydedilmelidir. » İlk ziyaret bilgi alma ve ziyaret edilen kişiyile bakım ve güvenlik sağlamakla sınırlı kalabilir. » Kişiyile, istediği zaman ara verebileceği ve görüşmeyi sonlandırabileceği konusunda bilgi verilmelidir. » Bir çevirmen varsa, çevirmenin kimliği ve imzası tutanağa yazılmalıdır. » Güven, empati ve samimiyet ilişkisi kurulmalıdır. » Görüşme için yeterli zaman ayrılmalıdır. Zamanın kısıtlı olması halinde bu durum kişiyile en başta anlatılmalıdır. » Kişinin inançları ve kültürel arka planı dikkate alınmalı, kişinin durumunu öğrenmeye ve anlamaya açık olunmalıdır. Kişiyile görüşen hukukçu, kişiyile destekleyen ve yargılamayan bir yaklaşım benimsemelidir. » "Aktif dinleme" uygulanmalıdır. » Soru sormaktan ziyade kişinin anlatımları dinlenmeli ve kayda geçirilmelidir.

GÖRÜŞMENİN KİLİT ROLÜ

Ayrıntılı ve yeterli bir öykü
**ışkencenin ayrıntılı belgelenmesi ve
değerlendirilmesine**
olanak sağlayacaktır.

Ayrıntılı ve yeterli
bir öykü alınabilmesi için;

- » Mağdurla, güven ve güvenlik içeren bir ilişki kurulması,
- » Uygun görüşme ortamı ve zamanının sağlanması,
- » Yeterli ve kapsamlı bir görüşme yapılması
gereklidir.

Bu çerçevede yapılacak bir görüşme
ışkence iddialarının etkin araştırılması ve belgelenmesi konusunda
kilit bir öneme sahip olacaktır.

GÖRÜŞME ORTAMI

Kişinin
tutulmakta olduğu mekanda
ya da
dışarıda

SAĞLAYIN

(herhangi bir biçimde engelleniyorsa sağlanması için çaba gösterin)

- » Güvenlik ve emniyet,
- » Mahremiyet ve gizlilik,
- » Kolluğun ve güvenliğin hiçbir biçimde görüşme mekânında bulunmaması,
- » Uygun fiziksel koşullar (ışık, havalandırma, muayene/görüşme odasının boyutları)
- » Yeterli olanaklar ve zaman sağlayın ya da bu gereklilikler sunulmuyorsa sağlanması için çaba gösterin.

- » Belirli bazı soruların rahatça sorulup sorulamayacağı güvenlik ve gizliliğin sağlanma derecesine bağlıdır.
- » Alınan bilgilerin güvenliğinin sağlanması da zorunludur.

Görüşülen yer ve koşullar, zorunluluklar nedeniyle çok kısıtlı olsa da mağduru rahatlatmak ve güvenli hissedebileceği ortam sağlamak için yapılabilecek şeyler olabilir.

GÖRÜŞME

- » Görüşülen kişinin kendini tam ve rahat ifade edebilmesi temeldir.
- » Gerektiğinde uygun bir çevirmen sağlanması önem taşımaktadır.
- » Çevirmen kişinin alıkonulduğu birimle ilişkili biri olmamalıdır.

DİKKAT

- » Bilgi kesinlikle önemlidir, ama görüşülen kişi daha da önemlidir.
- » Dinlemek soru sormaktan daha değerlidir.
- » İşkencenin kimi detayları ilk görüşmelerde dile getirilemeyebilir.
- » Görüşülen kişi kendini rahat hissetmiyorsa, herhangi bir işkence yöntemi hakkında konuşmaya zorlanmamalıdır.

Yeniden travmatizasyon riski

- » Travmaya ilişkin görüşme ve değerlendirme süreçleri, doğaları gereği, travma görmüş kişiyi yeniden travmatize edebilir.
- » Acı veren duygu ve anıları ortaya çıkararak ruhsal gerilim, kaygı, sıkıntı ve belirtileri tetikleyebilir ve/veya artırabilir.

Yeniden travmatizasyon riskine karşı

- Görüşmede iki önemli ihtiyacı dengelemek önem taşır;
- » Yararlı olabilecek bir öykü elde edebilme
- » Görüşme yapılan kişinin yaşadığı sıkıntıyı anlama ve gereksinimlerine saygı gösterme

- Görüşmede travmatik süreci anımsatan tüm uyarılardan kaçınmak önem taşır;
- » Bekletmeme,
- » Direktif verici veya sorgulayıcı biçimde soruları yöneltmeme,
- » Kişiden izin alma,
- » Uygun görüşme ortamı sağlamaya çalışma,
- » Mesafeli, otoriter, duyarsız, suçlayıcı, yargılayıcı tutum ve davranışlardan kaçınma
- » Kişiyi seçme, belirleme, sınırlama olanağı tanıma
- » Doğru bilgi edinmek güvene bağlıdır
- » Dürüstlük

GÖRÜŞME

Kişinin anlattığı öyküde tutarsızlıklar olabilir

İşkence mağdurlarıyla görüşmede:

- » Kişiler, çeşitli nedenlerle işkence sürecini aktarmada zorluk yaşayabilir,
- » Anlatımda bazı tutarsızlıklar ve eksik anlatımlar ortaya çıkabilir.

GÖRÜŞÜLEN KİŞİDEN BEKLEMİYİN

- » Olayları düzgün bir tarihsel sıralamada hatırlaması ve anlatmasını,
- » Tüm ayrıntıları net biçimde anımsaması ve aktarabilmesini,
- » İlk anlatışta içinde karmaşıklık, çelişki ve boşluklar olmayan tam bir öykü verebilmesini,
- » Tüm fiziksel ve ruhsal sorunlarının farkında olması ve net biçimde aktarabilmesini BEKLEMİYİN.

Hatırlama/anlatmada yaşanan zorluğun çeşitli nedenleri olabilir

- » Doğrudan işkence ve kötü muamelelerle ilişkili nedenler
- » İşkence ve kötü muamelelerin fiziksel etkilerine bağlı faktörler
- » İşkence ve kötü muamelelerin ruhsal etkilerine bağlı faktörler
- » Görüşme koşulları ve iletişim engellerine bağlı faktörler
- » Kültürel faktörler

Öyküdeki eksiklik ve tutarsızlıklar için çok detaylı bir değerlendirme yapılmadan, öykünün “kurmaca” olduğu biçiminde yorumlanmamalıdır.

GÖRÜŞME

Kişinin anlattığı öyküde tutarsızlıklar olabilir

- » Ek sorularla öyküyü netleştirilmeye çalışın.
- » Hatırlamada ve aktarmada güçlüklerle yol açabilen faktörler ve onların olası etkileri konusunda bilgi sahibi olmaya çalışın.
- » Anlatımdaki birbirleriyle uyumlu ayrıntılar bütünü, kişinin öyküsünün aydınlatılmasına katkıda bulunabilir.
- » Gerekli gördüğünüzde, tutarsızlıkları açıklığa kavuşturmak için ek görüşmeler planlayabilirsiniz.

Öyküde hala tutarsızlıklar varsa

Kişide hatırlama/anlatma konusunda zorluk yaratacak faktörleri gözönünde bulundurarak, gerekli gördüğünüz durumlarda kişinin;

- fiziksel,
- psiko,
- sosyal

durumunun ortaya konabilmesi için bir hastaneye sevki ile birlikte **psikiyatri konsültasyonu talep edin.**

Öyküde hala tutarsızlıklar varsa

Öyküdeki tutarsızlıklar asla kişinin işkence görmediği biçiminde yorumlanamaz.

GÖRÜŞME

Kişiyle görüşme sırasında iki kişi olmaya özen gösterin.

Bir kişi görüşmeyi yapıp soruları yöneltirken diğeri konuşulanları yazılı hale getirebilir.

- » Olayların zaman sırasıyla anlatımının önemini görüşmeye başlarken kişiye açıklayın.
- » Soruları yönlendirici biçimde sormayın.
- » Soruları açık uçlu biçimde sorun.
- » Soruların, kişi tarafından tam ve doğru anlaşıldığından emin olun.
- » Soruların tonlanmasına, ifade ediş biçimine ve zamanlamasına özen gösterin.
- » Olay anlatımını kişinin kendi sözleriyle yazılı hale getirin.

Önce genel ve ucu açık sorularla bilgi alın.

Görüşmeye daha az hassas konularla, genel sorularla başlayın.

Kişinin kendi dili ve zamanlamasına özen gösterin.

Giderek netleştirici, detaylandırıcı sorular sorun.

Gerekli durumlarda molalar verin.

Görüşmeyi sonlandırmadan, kişinin duygusal geriliminin yatıştığından emin olun.

Görüşmeyi sonlandırmadan.

- » Eksik ya da çelişkili olabilecek konuları netleştirmeye çalışın,
- » Kişinin eklemek, paylaşmak istediği bir şey olup olmadığını sorun,
- » Kişinin kendi soruları için fırsat tanıyın.

GÖRÜŞME BİLGİLERİN KAYDEDİLMESİ

Kişiyle görüşme sırasında iki kişi olmaya özen gösterin.

Bir kişi görüşmeyi yapıp soruları yöneltirken diğeri konuşulanları yazılı hale getirebilir.

MUTLAKA KAYDEDİN

- » Görüşme tarihi ve saati (başlangıcı ve bitişi)
- » Yaş
- » Yer
- » Görüşmenin bağlamı (örneğin, avukat olarak size kim haber verdi, görüşmeyi kim istedi)
- » Kişinin açık ya da kodlanmış kimlik bilgileri
- » Kişinin fiziksel ve görünür özellikleri (örneğin boy, ağırlık, göz rengi, görünür yara izleri, yaş, saç rengi)
- » [Varsa] Görüşme ortamında bulunanların açık kimlikleri, ünvanları
- » Görüşme sırasındaki koşullara ilişkin bilgiler
- » Görüşme ortamına/süresine ilişkin yetersizlikler

MUTLAKA KAYDEDİN

- » Görüşme sürecinde alınan bilgileri (tüm ayrıntılarıyla),
- » Kişinin anlatımları sırasında yoğun duygulanım, sıkıntı, gerilim anları; değişen/dikkat çeken ses tonu, vücut postürü, göz temasının sağlanıp sağlanmadığı, vb. özellikleri

GÖRÜŞME BİLGİLERİN KAYDEDİLMESİ

Kişiyle görüşme sırasında iki kişi olmaya özen gösterin.
Bir kişi görüşmeyi yapıp soruları yöneltirken diğeri konuşulanları yazılı hale getirebilir.

MUTLAKA KAYDEDİN

OLGULAR

- » Gözaltı işleminin nedenini oluşturan olaylardan, kişiyle yapmakta olduğunuz görüşmeye dek geçen tüm sürecin ayrıntılı öyküsü,
- » İşkenceye ve kullanılan yöntemlere dair bilgiler,
- » Cinsel saldırılar (sözlü saldırılar, soyma/soyundurma, elle taciz, sarkıntılık, aşağılama, genital organlara darbe veya elektrik işkencesi, tecavüz, anal tecavüz, vs) Kişi bunları anlatmakta zorlanıyorsa ısrarcı olmamalı, gerekiyorsa hemcinsi bir meslektaştan yardım istenmelidir.
- » Fiziksel yaralanmalar,
- » İşkencenin gerçekleştiği tahmini zaman aralığı,
- » Herbir işkence seansının tahmini süresi,
- » Faillerin ayırddedici nitelikleri (isim ve/veya fiziksel özellikler; giysiler, dövmeleler, boy, ağırlık, benler, lakaplar, ses, koku, dil, aksan veya çalışma mesaisi ile ilgili bilgiler gibi başka özellikler),
- » Kötü muamele mekanındaki rutin işleyiş,
- » Silah ve başka fiziksel nesnelere betimlemesi,
- » Kullanılan araçlar,
- » İşkencenin gerçekleştiği yerin betimlemesi,
- » Kişinin işkence seansları arasında tutulduğu yerin özellikleri,
- » Temel gereksinimlerin engellenmesi (uyku, gıda, tuvalet-banyo),
- » Okunmadan ve içeriği bilinmeden imzalanan belgeler ve imzalamanın hangi koşullarda gerçekleştiği,
- » Kişinin durumuna tanık olmuş üçüncü kişiler (tanıklar, hekimler, avukatlar, şoförler...),
- » Hekimler kişiyi nasıl muayene etti? (örneğin; uzaktan mı? çıplak mı?)
- » ve benzeri.

SAĞLIK DURUMU

- » Yaralı bölgeler (kişinin rızası ile görülmeli ve beden diyagramına işlenmelidir),
- » Mevcut yakınmalar (ayrıntılı biçimde),
- » Her bir semptomun yoğunluğu, sıklığı, süresi ve başlangıcı,
- » Psikolojik yakınmalar,
- » Varsa, uygulanmış tedaviler,
- » Tıbbi muayenenin periyodu ve süresi,
- » Muayene sırasında orada bulunan kişiler (özellikle güvenlik görevlisi bulunup bulunmadığı),
- » Kişiyi raporun bir kopyasının verilir verilmediği,
- » Raporun güvenlik güçlerine açık ya da kapalı belge olarak verilir verilmediği,
- » İzlerin/yaralanmaların nedenine dair kişinin beyanı,
- » Kişinin, gözlemlenebilen psikolojik durumu,
- » ve benzeri.

Mümkünse, kişideki yaraların/izlerin fotoğrafı çekilmelidir.

DİKKAT

Kişiye, görüşme tutanağının hukuksal süreçlerde kullanılabileceğini ve bu nedenle de kendi aleyhine olabilecek konularda beyan vermemesini her aşamada HATIRLATIN.

GÖRÜŞME BİLGİLERİN KAYDEDİLMESİ

Kişiyle görüşme sırasında iki kişi olmaya özen gösterin.
Bir kişi görüşmeyi yapıp soruları yöneltirken diğeri konuşulanları yazılı hale getirebilir.

BAŞVURU YAPIN

OLGULAR

- » Kişi işkence gördüğünü beyan etmişse ya da
- » Kişinin işkence gördüğünden kuşkulanan için haklı nedenleriniz varsa,
- » Kişinin, başvurunuzdan dolayı zarar görmeyeceğini düşünüyorsanız

SUÇ DUYURUSUNDA BULUNUN
(bkz. aşağıda BAŞVURULAR)

Kişinin anlatımlarından ortaya çıkan ihlaller, ihmaller, kötüye kullanımlar konusunda;

- » Cezai,
- » İdari,
- » Hukuki
- » Disiplin başvurularında bulunun.

Başvurulara;

- » Kişinin rızası olması durumunda görüşme tutanağınızın bir örneğini ekleyin
- » Varolan her türlü kanıtı ekleyin

SAĞLIK DURUMU

- » Kişinin tedaviye gereksinimi olduğunu; ve/veya
- » Kişinin mekandan uzaklaşmasının koruyucu olacağını düşünüyorsanız

HASTANEYE SEVKİNİ İSTEYİN

Özellikle **saptanmasını istediğiniz bulgular varsa, ileri tetkik türleri ile birlikte** bunları talebinizde **açıkça belirtin**.

TİHV'E DANIŞIN

Hangi yakınmanın hangi muameleden kaynaklanmış olabileceği ve hangi tür ileri tetkikle ortaya çıkarılabileceği konusunda mutlaka bir hekimden, özellikle de TİHV'den **danışmanlık alın**.

Her türlü sevk işleminde kişiye eşlik etmeye çalışın.

SORUŞTURMA

SORUŞTURMA

İŞkence soruŐturmasının amacı

- » Olayların açıklıĝa kavuŐturulması ve işkence gorenler ve aileleri iÇin, işkence olayına karıŐan bireyler ile devletlerin sorumluluĝunun saptanması ve kabul edilmesi;
- » Olayın tekrarlanmasını onlemek iÇin gerekli onlemlerin belirlenmesi;
- » Soruşturma sonucunda iŐkenceden sorumlu olduĝu dŐŐnŐlen kişilerin kovuŐturulmalarının ve/veya uygun olduĝunda disiplin yaptırımına Őarpıtılmalarının kolaylaŐtırılması;
- » Devletin adil ve yeterli mali tazminat ile tıbbi bakım ve rehabilitasyon olanaklarını dahil tam bir onarım ve telafi saĝlaması gerekliliĝinin ortaya konulması.

İŞkence soruŐturmasının ilkeleri

- Soruşturmaların;
- » Kendiliĝinden,
 - » Yeterli,
 - » Tarafsız,
 - » Baĝımsız,
 - » Hızlı,
 - » Kapsamlı
- biÇimde yŐrŐtŐlmesi uluslararası hukukun bir gerekliliĝidir.

İŞKENCENİN SORUŞTURULMASI

Gerekli olan her aşamada, soruşturma makamlarına ve her düzeydeki devlet görevlilerine işkence soruşturmalarında **devletler uluslararası insan hakları hukukundan doğan yükümlülüklerini yerine getirmek ve asgari soruşturma işlemlerini yapmakla yükümlüdür.**

HATIRLATIN/TALEP EDİN

Devletlerin yükümlülükleri

Bir soruşturma başlatılmalıdır.

Kişiye, işkence veya kötü muamele yapılmış olabileceğine dair belirtilerin olduğu durumlarda, kişi suç duyurusunda bulunmasa dahi devletler bir soruşturma başlatmakla yükümlüdür.

Soruşturmacıların bağımsızlığı sağlanmalı, yetki ve yükümlülükleri düzenlenmelidir.

- » Soruşturma mekanizmaları;
 - bağımsız,
 - tarafsız,
 - etkin,
 - yetkin olmalı,
- » Soruşturma eksiksiz yapılmalı,
- » Soruşturmayı yürütenlerin ilgili bütün bilgileri toplama yetkisi ve yükümlülüğü olmalıdır.

Soruşturmaya konu olan kişiler her türden yetki veya görevden uzaklaştırılmalıdır.

Doğrudan ya da dolaylı, başvuru, tanıkları ya da aileleri üzerinde iktidar kullanabilecek durumdaki zanlılar her türlü yetki ve görevden uzaklaştırılmalıdır.

Soruşturma ile ilgili bilgiye ve mevcut kanıtlara ulaşım olanağı sunulmalı;

- İşkence gören ve yasal temsilcileri;
- » Soruşturmaların aşamalarından haberdar edilmeli,
- » Bütün bilgilere erişebilmeli ve bunlar hakkında bilgilendirilmeli,
- » Başka mevcut kanıtlara erişim hakkına sahip olmalıdır.

Bir soruşturmada yapılması gereken asgari işlemler

- » İşkence gördüğü iddia edilen kişinin ifadesini almak;
- » Sorumluların bir mahkemede yargılanması için gerçekleştiği iddia edilen işkence vakası ile ilgili tıbbi deliller de dâhil olmak üzere tüm delilleri ortaya çıkarmak ve saklamak;
- » Olası tanıkları belirlemek ve iddia edilen işkence vakasıyla ilgili ifadelerini almak;
- » İddia edilen işkence olaylarının nasıl, ne zaman ve nerede gerçekleştiğinin yanı sıra işkencenin belli bir model veya uygulama biçimine uyup uymadığını belirlemek.

İŞKENCENİN SORUŞTURULMASI

Soruşturma, işkence yakınmasının bir soruşturma makamı tarafından haber alınması zerine **DERHAL** başlatılmalıdır.

Kişinin işkence grmuŐ olmadığından kuŐku duyulsa bile bu, yürütülecek soruşturmanın sonucunda açığa çıkacak bir konudur.

DELİLLERİN DERHAL TOPLANMASINI VE KORUNMASINI TALEP EDİN

- » Deliller, işkence faillerinin elindedir,
- » Yok edilmesi mümkündür,
- » Avukat olarak, doğrudan ulaŐmanız mümkün olmayabilir
- » Delillerin kendiliğinden ve kısa sürede yok olması mümkündür.

HIZLI DAVRANIN

Hızlılık, hem delillerin toplanması hem de kişinin, içinde bulunduğu durumdan kurtarılması ve tedavisinin sağlaması için sonuca gidecek yolu kolaylaŐtıracaktır.

Hızlılık, size, soruşturma makamlarından bir adım nde gitmenizi sağlayacaktır.

KANITLARIN TOPLANMASI

Olası tıbbi kanıtlar

İşkence gören ile görüşme

Muayene koşulları, zamanı ve süresi hakkında üçüncü kişilerin (örneğin avukat veya gözaltında bulunan başka kişilerin) tanıklığı

Muayenenin gerçekleştiği kurum/yerin kayıtları

ADLİ RAPORLARın kendileri

Hekimin kendi kayıtları

Hastane/sağlık merkezinin hasta kayıtları

Tedavi ile ilgili prosedürler

Hastanenin/sağlık merkezinin tedavi ile ilgili kayıtları

Hastane/sağlık merkezinin gözaltı sürelerinin tespitine yönelik kayıtları

Tıbbi raporlarla tedavi ve ilaç kullanımı arasında tutarsızlıklar

Resmi raporlardaki tutarsızlıklar

İşkence görenin sağlık durumu ile tıbbi raporlar arasındaki tutarsızlıklar

Muayenenin koşulları, zamanı, süresi hakkında işkence görenin ifadesi ile resmi dökümanlar arasında tespit edilen tutarsızlıklar

Gözaltına kabul, salıverme veya sevkle ilgili olarak hazırlanan tıbbi raporlar

Gözaltı birimleri ya da tutulan diğer yer (örn; hücre) değişimlerinde yapılan muayene ve verilen tıbbi raporlar

Verilen raporların zamanları

İşkence görenin ifadesi ile tıbbi raporların zamanı, vs. ile ve/veya başka belgelerle ortaya çıkan tutarsızlıklar

Raporun mahremiyeti (Kime verildi? Polise mi? Açık belge olarak mı?)

İşkence görenin, yerin ya da başka kanıtların avukat, gözaltındaki başkaları ya da üçüncü kişiler tarafından çekilmiş fotoğrafları.

Üçüncü kişilerin (avukat, gözaltındaki başka kişiler, hekimler, vb.) tanıklıkları

ve benzeri kanıtlar

ADLİ RAPOR

Güvenilir bir rapor asgari olarak şunları içermelidir:*

- » Görüşmenin yapıldığı koşullar;
- » Öykü; (ayrıntılı öykü, iddia edilen işkence ve kötü muamele yöntemleri ve zamanı, fiziksel ve psikolojik semptomlara ilişkin bütün yakınmalar)
- » Tanı koymaya yarayan incelemelerle birlikte klinik muayene bulgularını içeren fiziksel ve psikolojik muayene ve ve mümkün olduğu durumlarda yaraların renkli fotoğrafları;
- » Fiziksel ve psikolojik bulguların olası işkence ve kötü muamele ile ilişkisine dair görüşler ve gerekli tıbbi ve psikolojik tedaviye yönelik öneriler;
- » Muayeneyi yapanların açık kimliği
- » Raporu hazırlayanların imzası

Görüşme koşulları

Tıbbi muayene ve/veya görüşme mekanı aşağıdaki koşulları asgari olarak karşılamalıdır:

- » Ortam yeterince aydınlatılmış olmalı,
- » Gerekli tıbbi araç-gereç bulunmalı,
- » Mahremiyet sağlanmış olmalı,
- » Odada herhangi emniyet veya infaz memurları bulunmamalıdır.

* Daha fazla ayrıntı için İstanbul Protokolü içinde bkz. İstanbul Prensipleri.

KANITLARIN TOPLANMASI

olası tıbbi kanıtlar

İşkence görenin sağlık durumu

- » Kişinin görüşme anındaki sağlık durumunu (fiziksel, psikolojik) tutanak altına alın ve imzalayın.
- » Yaraların yer, renk, boyut ve biçimlerini tespit edebilmek için beden diyagramları kullanın.
- » Mümkünse fotoğraf çekin.
- » Üçüncü kişilerin çektiği fotoğrafları kullanın.
- » Hekimin kendi kayıtlarını incelemeyi talep edin.

Uygulanan tedavi veya ilaç

- » İşkence görenin tedavi ve ilaç kullanımı hakkındaki bilgisine başvurun.
- » Muayene ve/veya tedavinin gerçekleştiği veya ilaç verilen kurumun/yerin kayıtlarını inceleyin.
- » Hastane/sağlık Merkezinin hasta kayıtlarını inceleyin.
- » Tedavi ile ilgili bütün işlemleri inceleyin.
- » Hekimin kendi kayıtlarını incelemeyi talep edin.
- » Raporların protokol numaralarını not edin.
- » Yapılan tetkikleri not edin. (röntgen, tomografi, MR, kan tahlili vs.)

İşkence görenle yapılan görüşme

- » Kişinin birime girişi yapılırken adli rapor verip verilmediğini ve içeriği,
- » Birim değişimleri
- » Varsa sevkleri ve salıverilmeleri konusunda
 - İşkence görenin ve
 - Üçüncü kişilerin (gözetimdeki başka kişiler, başka avukat, aile fertleri, vs.) tanıklıklarına başvurun.
 - Olguların tespiti ve netleşmesi için bir tutanak hazırlayın ve imzalayın.
- » Muayene koşullarının tespiti için ve
- » Raporların mahremiyetinin sağlanıp sağlanmadığı konularında
 - İşkence görenin bilgisine başvurun.

KARŞILAŞTIRIN

- » İşkence görenin sağlık durumu
- » Uygulanan tedavi veya ilaç
- » İşkence gören ile görüşme
 - BUNLAR ARASINDA TUTARSIZLIKLAR VAR MI?
 - BUNLARLA ADLİ RAPORLAR ARASINDA TUTARSIZLIKLAR VAR MI?
 - BUNLARLA MUAYENE KOŞULLARI ARASINDA TUTARSIZLIKLAR VAR MI?
 - ADLİ RAPOR KENDİ İÇİNDE GEREKLİ ÖZELLİKLERİ TAŞIYOR MU?

- » Tutarsızlıkları açığa kavuşturmak için bütün raporları
 - Tarih, zaman, süre, yer, bulgular ve muayene koşulları bakımından **inceleyin.**
 - » Hastane/sağlık Merkezinin hasta dosyalarını **inceleyin.**
 - » Tedavi ile ilgili bütün işlemleri **inceleyin.**

Tutarsızlıkları giderecek makul olgular ve zemin yoksa

TALEPTE BULUNUN

- » İstanbul Protokolü'ne uygun acil muayene ve tedavinin sağlanmasını talep edin.
- » Eksik/yetersiz muayene ve tedavilerin tamamlanmasını talep edin.
- » Alanda çalışan üniversiteler, merkezler veya tek tek hekimlere bağımsız rapor almak için başvurun.
- » Soruşturma yapabilecek ulusal önleyici mekanizmalara başvuru yapın.
- » Soruşturma yapmaları için idari mekanizmalara başvurun.
- » Görevin kötüye kullanılması fiillerine dair disiplin başvurularında bulunun (örneğin hükümete bağlı kurumlar, yerel tabip odaları, vb.).
- » İşkence ve kötü muamele fiillerine herhangi bir biçimde katılmış olan diğer kişiler hakkında soruşturma mercilerine başvuruda bulunun.

* Belli koşullarda bilgi, mesleki etik gereği gizli tutulabilir. Tıbbi kanıtların mahremiyeti konusuna dikkat edilmesi gereklidir. Ancak, avukat müvekkilinin yasal temsilcisi olduğuna göre, bütün bilgilerin avukata açık olması esastır.

KANITLARIN TOPLANMASI

Olası kanıtlar

Olay yerinin koruma altına alınması	Olası kanıtların kaybolmasını önlemek için soruşturma kapsamındaki bina ya da alanların kapatılması gereklidir.
Olay yerinin maddi kanıtlar yönünden incelenmesi	Bulunan her türlü bedensel sıvı örneği, örneğin: <ul style="list-style-type: none"> » kan veya meni, » saç, » kıllar <ul style="list-style-type: none"> • toplanmalı, • etiketlenmeli, • uygun biçimde saklanmalıdır.
Parmak izinin tespiti	Olay mahallindeki parmak izleri saptanmalıdır.
İşkence amacıyla kullanılmış olabilecek gereçlerin tespiti	Örneğin; <ul style="list-style-type: none"> » Her çeşit sopa » Elektrikli aletler » Kablolar » Göz bağları » Bağlama gereçleri » İzolasyon hücreleri
İşkencenin gerçekleştiği söylenen mahaldeki herkesin listesi ve kimlik bilgileri	» Olası failler » Tanıklar » Gözaltındaki başka kişiler Bilgi şunları içermeli: <ul style="list-style-type: none"> » isimler » adresler » telefon numaraları » başka kontak bilgileri » konumları/ilgileri
İşkence gördüğünü söyleyen kişinin giysileri	Kayıt altına alınmalı. <ul style="list-style-type: none"> » Bedensel sıvılar, » Diğer fiziksel kanıtlar, » Elde edilebilen her türlü sıvı örneği, örneğin: <ul style="list-style-type: none"> • kan veya meni, • saç, • kıllar; » toplanmalı, » etiketlenmeli, » laboratuarda test edilmeli, » uygun biçimde saklanmalıdır.
İşkencenin gerçekleştiği söylenen mahalin açıklama planı	Plan bütün ilgili detayları göstermeli, örneğin: <ul style="list-style-type: none"> » Bir binadaki farklı katların yeri, » Farklı odalar, girişler, » Pencereler, vs. » Mobilya, » Çevresel doku, vs. bu detayların renkli fotoğrafları çekilmelidir.
Tanıkların saptanması ve korunması	Olay yerinde bulunan olası tüm tanıkların saptanması, iletişim bilgilerinin alınması, derhal bir savcı/hâkim tarafından dinlenmesi ve baskılara karşı koruma altına alınması gereklidir.

KANITLARIN TOPLANMASI

Olası kanıtlar

Her türlü ilgili kâğıt, kayıt ve doküman, kanıt olarak kullanılmak ya da el yazısı analizi için saklanmalıdır.

Belgelerin toplanmasını talep edin
Belgelerin toplanması/incelenmesi sırasında hazır bulunmayı talep edin
Belgeleri inceleyin

Maddi olgulara ilişkin kayıtlar	<ul style="list-style-type: none"> » Alıkoyma zamanı ve nedenleri, » Hakların bildirildiği zaman, » Yara izleri, » Yakın, hekim ya da konsolosluk görevlisi ile bağlantı, » Yiyeceğin verildiği zaman, » Sorgulamaların başlama ve bitiş saatleri, » Sevklerin zamanı, yeri ve nedeni, » Kişinin hakim karşısına çıkarıldığı zaman, » Kişinin salıverildiği zaman, » ve benzeri.
Sorumlulara ilişkin kayıtlar	<ul style="list-style-type: none"> » Sorgulamalardan, sevklerden ve benzeri konulardan sorumlu olan kişilerin listesi, » Aşağıdakilerin tespiti için gözaltı sürecinde görev yapmış bütün memurların listesi: <ul style="list-style-type: none"> • Kim kötü muamelede bulundu? • Kim işbirliği yaptı? • Kim görevi ihmal etti? • Kim bu fiil(ler)le göz yumdu? • Ve/veya yetkisini kötüye kullandı? » Görev yapan kişilerin fotoğrafları » Alıkoyma işleminden önce veya sonra işkence ve başka kötü muamelede (örneğin tehdit) bulunmuş olabilecek olası faillerin cep ve sabit telefon numaraları » ve benzeri.
Tıbbi kayıtlar	<ul style="list-style-type: none"> » Kişinin sevk edildiği sağlık merkezi » Ve/veya güvenlik güçlerinin sağladığı bir mekanda muayene edildi, tedavi gördü » Kişiyi gören, muayene eden hekimin kimliği, fotoğrafı ve sertifika numarası » ve benzeri.
Alıkonulma sürecindeki kayıtlar	<ul style="list-style-type: none"> » Elle yazılmış ilgili bütün dokümanlar, » İmzalanmış ilgili bütün dokümanlar, » ve benzeri.

SORUŞTURMANIN SONUÇLANDIRILMASI

Soruşturma, makul bir süre içinde bir raporla sonuçlandırılmalıdır.

Savcılık soruşturmalarında düzenlenecek iddianame/kyo kararları ile araştırma komisyonlarının düzenleyeceği raporlarda belli unsurların yer alması gereklidir.

Soruşturma sonucunda düzenlenecek iddianame/kyo kararı ya da raporda:

- » Soruşturmanın kapsamı,
- » Yapılan işlemler,
- » Kanıtların değerlendirilmesi için kullanılan yöntemler
- » Sonuç yer almalıdır.

Sonuç bölümü gerekçeli olmalı:

- » Olgu ve bulgulara dayanmalı,
- » Uygulanabilecek yasayı ve
- » Önerileri içermelidir.

BAŞVURU YOLLARI

BAŞVURU YOLLARI

Özgürlükten alıkoymanın değerlendirilmesi, kişiye sunulan koruma hakları, işkence gören ile görüşme tutanakları ve toplanan kanıtlar işkence ile ilgili şikâyette bulunmak için geniş bir alan sunar.

- » Kişiyile görüşme tutanakları
- » Kaydedilmiş ve imzalanmış bütün tutanaklar
- » Bütün fiziksel kanıtlar
- » Bütün medikal kanıtlar
- » Yerel, ulusal, uluslararası kurumlar ve STK'larla yapılan tüm yazışmalar
- » Haberler ve makaleleri

KULLANARAK

Kanıtların kaybolmaması, fiillerin tespiti, failerin tespiti için gecikmeksizin şikâyet ve başvurularda bulunun.

BAŞVURULAR/TALEPLER

Aşağıda sıralanan başvurular ve talepler sadece işkence suçu için değil aynı zamanda işkence suçunun oluşması çerçevesinde işlenmesi muhtemel diğer suç oluşturan fiiller için de geçerlidir. Sayılan konular, listede yazılanlarla sınırlı olmayıp en çok karşılaşılabilecek örnekler olarak ele alınmıştır.

NE HAKKINDA?	<ul style="list-style-type: none"> » İşkence » Azmettirme » Görevi kötüye kullanma » Görevi ihmal » Yasadışı alıkoyma » ve ilgili diğer fiiller. 								
KİM HAKKINDA?	<ul style="list-style-type: none"> » Failler (örneğin; polis memurları, askerler) » Katılanlar (örneğin; hekimler) » İhmali bulunanlar (örneğin; amirler, avukatlar, savcılar, hâkimler) » Görevini kötüye kullanan memurlar (örneğin; amirler, savcılar) » ve ilgili diğer görevliler/kişiler. 								
HANGİ MEKANİZMALARA?	<ul style="list-style-type: none"> » Cezai » İdari » Medeni hukuka ilişkin » Disipliner 								
	Disipliner Mekanizmalar (en sık başvuru mekanizmaları örnek verilmiştir)								
	<table border="1"> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> » İçişleri Bakanlığı » MSB » Valilik » Emniyet » İl Jandarma Komutanlığı </td> <td>Güvenlik güçlerine ilişkin</td> </tr> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> » Bağlı buldukları kurum » Tabip Odası </td> <td>Hekimlere ilişkin</td> </tr> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> » HSYK disiplin başvurusu </td> <td>Savcı ve hâkimlere ilişkin</td> </tr> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> » Baro </td> <td>Avukatlara ilişkin</td> </tr> </table>	<ul style="list-style-type: none"> » İçişleri Bakanlığı » MSB » Valilik » Emniyet » İl Jandarma Komutanlığı 	Güvenlik güçlerine ilişkin	<ul style="list-style-type: none"> » Bağlı buldukları kurum » Tabip Odası 	Hekimlere ilişkin	<ul style="list-style-type: none"> » HSYK disiplin başvurusu 	Savcı ve hâkimlere ilişkin	<ul style="list-style-type: none"> » Baro 	Avukatlara ilişkin
<ul style="list-style-type: none"> » İçişleri Bakanlığı » MSB » Valilik » Emniyet » İl Jandarma Komutanlığı 	Güvenlik güçlerine ilişkin								
<ul style="list-style-type: none"> » Bağlı buldukları kurum » Tabip Odası 	Hekimlere ilişkin								
<ul style="list-style-type: none"> » HSYK disiplin başvurusu 	Savcı ve hâkimlere ilişkin								
<ul style="list-style-type: none"> » Baro 	Avukatlara ilişkin								
HANGİ TALEPLE?	<ul style="list-style-type: none"> » Delillerin toplanması » Cezalandırma » Tazminat » Faillerin, işkence görenin/tanığın güvenliği ve adaletin işleyebilmesi açısından; <ul style="list-style-type: none"> • Tutuklanması veya • Görevden alınması veya, • Her türlü makam ve yetki/iktidar pozisyonundan alınması. » Mağdurun, yakınlarının, tanıkların güvenliklerinin sağlanması » Gözaltı biriminin kapatılması » ve benzeri talepler. 								
DELİLLERİN TOPLANMASINA İLİŞKİN TALEPLER	<ul style="list-style-type: none"> » Adli tıbbi sevk talebi » Eşkâl bildirme ve teşhis talebi » Olay yerinde inceleme ve tatbikat yapılmasının istenmesi » Tanık araştırması yapma ve bildirme » Ayrıntılı mağdur ifadesi sunma ve savcının bu metin üzerinden gitmesini sağlama » Kanıtlar bölümündeki konular » ve ilgili diğer talepler. 								

AKIŞ ŞEMASI

Akış Şeması, bir avukatın, işkence fiiline ilişkin aldığı duyum üzerine izleyeceği yolları en genel hatlarıyla ele alan bir grafikdir.

Akış Őemasında, işkence fiilinin belgelenmesi ve soruşturulması sürecinde atılacak adımlara ilişkin en temel noktalar ile en temel konular gösterilmeye çalışılmıştır.

Bu rehberin giriş bölümünde de belirtildiği üzere rehberin tümünde ve akış Őemasında gösterilenler, soruşturma sırasında ortaya çıkabilecek yollardan sadece birini örneklemektedir.

İşkence fiiline ilişkin haberin hangi aşamada alındığı, kişiye hangi aşamada ulaşıldığı, hangi aşamada hangi başvurunun yapıldığı, hangi aşamada hangi delilin toplandığına göre izlenecek yollar tamamen farklı olabilecektir.

AVUKAT

Kişinin alıkonulduğuna ilişkin bilgi aldınız.

EVET

Kişinin nerede tutulduğunu biliyor musunuz?

HAYIR

- » Gözaltı merkezine gidin.
- » Gerekliyorsa; görüşmek için yazılı başvuru yapın.
- » Olası olumsuz yaklaşımları gidermek için ve/veya süreci tutanak altına almak ve imzalamak üzere, gözaltı merkezine mümkünse bir meslekdaşla birlikte gidin.

Savcılık ve gözaltı birimlerine yazılı başvuru yapın.

Görevliler, kişinin avukatla görüşmek istemediğini söyleyebilir. Bunu, kişinin kendisinden duymak için ısrarcı olmalısınız.

Kişiyi ulaşılamadıysa

Kişiyi ulaşıldı

KİŞİNİN İŞKENCE GÖRME RİSKİ YÜKSEKTİR

Kişiyle ilk temas. Kişiyi, ziyaretin bağlamı ve kimliğiniz hakkında bilgilendirin.

KAYIP BAŞVURUSUNDA BULUNUN

KİŞİ GÖRÜŞMEYİ KABUL EDERSE...

KİŞİ GÖRÜŞMEYİ KABUL ETMEZSE...

- » Kişiyi haklarını anımsatın
- » Kişiyi öykünün tümünü aktarmak konusunda ısrarlı olması gerektiğini, güven sağlayabildiği ve uygun olduğu takdirde fiziksel izleri/yaraları soruşturmadan sorumlu yetkililere ve hekimlere göstermesi gerektiğini hatırlatın.
- » Görüşme talebinde bulunan kişiyi, görüşmenin sonucu hakkında bilgilendirin.
- » Görüşmeye ilişkin bilgiler ve belgeleri dokümantasyon amacıyla saklayın.

KİŞİ İLE GÖRÜŞME

Kişiyi, görüşme sırasında İŞKENCE / KÖTÜ MUAMELE gördüğünü BELİRTMİŞ olabilir ya da SİZ kişinin İŞKENCE /KÖTÜ MUAMELE gördüğünü GÖZLEMLEMİŞ olabilirsiniz...

Kişinin **GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI** ve **TIBBİ YARDIMDA** bulunulması için başvuruda bulunun.

Başvurular kişiyi görünürlük, görünürlük de kişiyi güvenlik sağlar.

- » Yakalama/ gözaltı/ tutuklama kararına itiraz edin.
- » Gözaltı birimine ve/veya savcıya ve/veya hâkime tıbbi muayene ve tedavi için yazılı başvuruda bulunun.
- » Gözaltı birimi sorumlusundan ve/veya savcılıktan, gözaltı biriminin/koğuşun/cezaevinin değiştirilmesini talep edin.

- » Faillerin saptanması,
- » Soruşturmaya katkıda bulunmak,
- » Tazminat talebinde bulunmak için **KANIT TOPLAYIN.**

- » **TOPLANMIŞ KANITLARLA;**
 - işkence ve kötü muamelede bulunanlar,
 - suça iştirak edenler,
 - görevini ihmal edenler,
 - görevini kötüye kullananlar
- hakkında **SUÇ DUYURUSUNDA** bulunun.
- » Yürüyen bir soruşturma varsa **TOPLANMIŞ KANITLARI SAVCILİĞA SUNUN.**
- » **TAZMİNAT** talep edin.